

طبقات آیات

طبقه‌بندی آیات قرآن کریم براساس موضوع در ۲۶ فصل
با ترجمه آیات کریمه به فارسی

تألیف

خلیل‌الله صبری

مؤسسه انتشارات امیرکبیر

تهران، ۱۳۹۲

مقدمه چاپ دوم

خدای متعال را سپاسگزارم که مرا یاری کرد چاپ دوم طبقات آیات را با اعراب گذاری و تصحیح اغلاط در دسترس طالبان و مشتاقان آن قرار دهم .

تقریظات و اظهار نظرهای دانشمندان و مطبوعات کشور از چاپ اول - و احساسات شدیدی که نسبت بطرز تدوین و نوع ترجمه و سایر مزایا و اختصاصات این کتاب ابراز شده در خور تقدیر و تشکر است .

برای سنجش ارج و مقدار این کتاب کافی است عبارات ترجمه آنرا با عبارات سایر تراجم تطبیق نمایند و همین مطلب بارها از طرف بزرگان اهل فن ابراز گردیده و خوشوقتم که طبقات مختلف هر يك در رشته خود از مندرجات طبقات آیات استفاده و بهره برداری کرده اند . تعداد چاپ اول بسیار قلیل بود که بفاصله کمی تمام شد و ما در برابر تقاضای دوستان و طالبان معنی و حقیقت - قرار گرفتیم که این بار هم بنا بتمایل ناشر محترم بمقدار کافی چاپ نشد . نقص چاپ اول نداشتن اعراب و اغلاط فراوان بود که اینک شخصاً در مدت دو سال با اعراب گذاری و تصحیح اغلاط چاپی آن پرداختیم .

در اینجا ذکر این نکته ضروری است که برای بدست آوردن آیات مورد نظر کافی است بموضوع آیه توجه و سپس بفهرست مطالب کتاب مراجعه نمود - عنوان فصل و صفحه منظور بدست میآید .

برای کمک باین کار فهرست سور قرآن کریم را با ضافه مقدمه چاپ اول باین چاپ میافزائیم .

هر گاه باز هم نقصی مشاهده یا تصور شود از خداوند توفیق رفع آنرا میخواهم .

اللهم تقبل منا . خلیل صبری - (۱۳۵۵ خورشیدی)

مقدمه چاپ سوم

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا ان هدانا الله

ای خدای بزرگ - خدای ابراهیم و محمد - ای آفریدگار کائنات سپاس
بی پایان خود را از هایت و عنایت و توفیقی که در تدوین طبقات آیات کریمه
است و ترجمه صحیح و سلیس آن نصیب این بنده ناچیزت فرمودی پیشگاه با
عظمتت نثار میکنم - هر کس را تو هدایت کنی بسر منزل سعادت میرسد - توبودی
که در ۲۵ سال قبل بقلب این ذره حقیر القاء فرمودی که از غیر من بگسل و بآیات
من و درگاه من پیوند. و تلاش و حرکت مرا پذیرفتی و باراثه معافی روشن آیات
کریمه ات بدلهای پاک و روانهای مستعد موفق فرمودی و نعمت قبول ایسن خدمت
را در جامعه اسلام بینده بيمقدرات ارزانی داشتی.

اینک چاپ سوم آنرا بینندگان مؤمن و معتقد و روشن بینت ارائه میدهم
توئی که پذیرنده طاعتی - و توئی که راه سعادت را بیندگسان مخلص و دلهای
آگاه مینمائی - و توئی که میتوانی عالم اسلام را بوحدت و رفع تفرقه و نفاق
هدایت فرمائی و اسلام را در جهان پیروز گردانی - جز اطاعت و انقیاد بآنان
جلالت از ماکاری ساخته نیست - همچنان امیدوار عطف و عنایت پنهانی توهستیم.
تهران - تیرماه ۱۳۶۲ - خلیل الله صبری

فهرست سور قرآن

۱- الفاتحه	۲- البقرة	۳- آل عمران
۴- النساء	۵- المائدة	۶- الأنعام
۷- الأعراف	۸- الأنفال	۹- التوبة
۱۰- يونس	۱۱- هود	۱۲- يوسف
۱۳- الرعد	۱۴- ابراهيم	۱۵- العنبر
۱۶- النحل	۱۷- الأسراء	۱۸- الكهف
۱۹- مريم	۲۰- طه	۲۱- الأنبياء
۲۲- الحج	۲۳- المؤمنون	۲۴- النور
۲۵- الفرقان	۲۶- الشعراء	۲۷- النمل
۲۸- القصص	۲۹- العنكبوت	۳۰- الروم
۳۱- لقمان	۳۲- السجده	۳۳- الأحزاب
۳۴- سبا	۳۵- فاطر	۳۶- يس
۳۷- الصافات	۳۸- ص	۳۹- الزمر
۴۰- المؤمن	۴۱- فصلت	۴۲- الشورى
۴۳- الزخرف	۴۴- الدخان	۴۵- الجاثية
۴۶- الأحقاف	۴۷- محمد	۴۸- الفتح
۴۹- الحجرات	۵۰- ق	۵۱- الذاريات
۵۲- الطور	۵۳- النجم	۵۴- القمر
۵۵- الرحمن	۵۶- الواقعة	۵۷- الحديد
۵۸- المجادلة	۵۹- الحشر	۶۰- الممتحنة

٦١- الصَّف	٦٢- الْجُمُعَة	٦٣- الْمَنَافِقُونَ
٦٤- التَّغَابُنُ	٦٥- أَطْلَاق	٦٦- التَّحْرِيمُ
٦٧- الْمُلْكُ	٦٨- الْقَلَمُ	٦٩- الْحَاقَّةُ
٧٥- الْمَعَارِجُ	٧١- نُوحٌ	٧٢- الْجِنُّ
٧٣- الْمُزْمِلُ	٧٤- الْمَدَّثَرُ	٧٥- الْقِيَامَةُ
٧٦- الدَّهْرُ	٧٧- الْمُرْسَلَاتُ	٧٨- النَّبَأُ
٧٩- النَّازِعَاتُ	٨٥- عَبَسَ	٨١- الْكُورَتُ
٨٢- الْإِنْفِطَارُ	٨٣- الْمُطَفِّفِينَ	٨٤- الْإِنْشِقَاقُ
٨٥- الْبُرُوجُ	٨٦- الطَّارِقُ	٨٧- الْأَعْلَى
٨٨- الْغَاشِيَةُ	٨٩- الْفَجْرُ	٩٥- الْبَلَدُ
٩١- الشَّمْسُ	٩٢- الْيَلُ	٩٣- وَالضُّحَى
٩٤- الْأَنْشِرَاحُ	٩٥- التِّينُ	٩٦- الْعَلَقُ
٩٧- الْقَدَرُ	٩٨- الْبَيْتَةُ	٩٩- الزَّلْزَالُ
١٥٥- الْعَارِيَاتُ	١٥١- الْقَارِعَةُ	١٥٢- التَّكَاثُرُ
١٥٣- الْعَصْرُ	١٥٤- الْهُمَزَةُ	١٥٥- الْفِيلُ
١٥٦- قُرَيْشٌ	١٥٧- الْمَاعُونُ	١٥٨- الْكَوْثَرُ
١٥٩- الْكَافِرُونَ	١١٥- النَّصْرُ	١١١- لَهَبٌ
١١٢- الْإِخْلَاصُ	١١٣- الْفَلَقُ	١١٤- النَّاسُ

مقدمه

بنام خدای یکتا

قرآن کریم قطع نظر از جنبه آسمانی آن بنصديق دوست و دشمن عالينرين كتابى است كه در روى زمين بر روى كاغذ منعكس شده و تا ابد نظيرى پيدا نخواهد كرد.

قرآن دائرة المعارف بزرگى از مطالب اخلاقى و دستورهاي اجتماعى است كه با فصيحترين عبارات و شيوا ترين تعبيرات بعرضه ظهور درآمده است. اين كتاب بزرگ با اين مطالب عاليه براى غير عرب آنطور كه بايد مفهوم نيست. تعابير و استعارات علمى و ادبى و اصطلاحات خاص و مخصوصاً تنوع موضوعات آن سبب ميشود كه قارئین غير عرب در فهم مطلب و درك مفاهيم و استنباط نكات اساسى آن حيران بمانند و كمال هوش و حقه بمطالعه آن رغبت ننمايند. در صورتى كه هر گاه موضوعات و مباحث آن طبقه بندى و با زبان ساده ترجمه ميشد، براى مردم دنيا و بالاخص ما مسلمانان فارسى زبان شيرين ترين اثر و جاذبه ترين كتابى براى مراجعه و مطالعه بود.

البته ترتيب فعلى آيات قرآن كه در صدر اسلام با توجه بشأن نزول آيات و تطبيق آن با تاريخ تكوين و پيشرفت اسلام و زمان و مكان ورود آيات مرتب شده شايد براى اساتيد علم و ادب و مخصوصاً مردم عربى زبان بهترين ترتيبى باشد كه از سياق عبارات و كلمات بتوان معانى و حقايق را از آن استنتاج نمود و بعبارة اخرى قرآن بوضع فعلى مانند رشته هاى از جواهر و برليان است كه

استادانه و با کمال مهارت پهلوی هم چیده شده و برهم زدن ترتیب آن ممکن است آنرا از زیبایی و شیوایی کنونی خارج سازد. اما از طرف دیگر باید اذعان کرد که ترتیب کنونی که در یک صفحه و بلکه در یک آیه مطالب متنوع بچشم میخورد خاصه با تفاسیر و ترجمه های تحت اللفظی که حتی بدون رعایت لطافت زبان فارسی تدوین شده و مخصوصاً با تکرار مسائل واحد در چند جای قرآن برای غیر عرب نامأنوس و غریب است. این وضع تفاسیر فارسی است. تفاسیر غیر فارسی هم دست کمی از آن ندارند زیرا گذشته از تفصیل مطالب و ثقات عبارات اغلب مفسرین هر یک بزعم خود آیات را بنحوی تعبیر و تأویل نموده اند و اساساً تفسیر و ترجمه برای مردم غیر عرب باید ساده و روشن و بزبان معمولی آنان باشد. در اینجا انصافاً باید تصدیق کرد که در بین تفاسیر گذشته و حال فارسی تفاسیر نسبتاً عمیق و شیوایی برشته تحریر درآمده که بعضاً بسیار مفید و بالاخص مساعی پاره ای از مؤلفین و مترجمین آن قابل تقدیر است.

ناچیز که نه مایه علمی و نه شایستگی ذاتی برای ترجمه و تفسیر آیات کریمه دارم سالها در این آرزو بودم که اولاً یک دوره مطالعه دقیق در قرآن کریم بعمل آورم ثانیاً اگر بتوانم بر اساس مطالب و موضوعات آن را طبقه بندی نمایم و هر گونه مسأله و مطلبی را از زوایای این کتاب بزرگ بیرون کشیده با عباراتی ساده و همگانی در ستونهای مخصوص و تحت عناوین خاصی مرتب کنم تا افراد غیر عرب بهر یک از ابواب که مایل باشند مراجعه و صریح مطالب و آیات را در مسأله مورد نظر ولو بعبارات مکرر و مختلف تحت توجه قرار دهند و مخصوصاً موضوعات حادث و مربوط بزندگی امروزه و تشریح آغاز خلقت و آینده موجودات و پایان زندگی آنها و صعود بشر بکرات آسمانی و حرکت کرات و عناصر کیهانی و مواعد کشف اسرار و رموز کائنات را که بکرات در قرآن مجید ذکر شده برأی العین ببینند و نکات دقیق و مطالب عالی و شیوا را بخوبی درک نمایند و از آن متلذذ شوند و بعبارت دیگر بفهمند در قرآن چه مطالبی با چه عباراتی و در

چندجا بیان شده است؟

این توفیق از چند سال پیش دست داد یعنی اساساً فکر اینجانب از ادامه کار استخدامی منصرف و بدرگاه قادر متعال متوجه و شایق گردید. از آن تاریخ بنعم در آیات الهی پرداختن و بسیاری از تفاسیر را مطالعه کردم و الحق از سرچشمه معانی درخشان آیات سیراب و شاداب شدم و تصمیم گرفتم که آیات را روی موضوعات طبقه بندی کنم و طی سه سال با لطف و هدایت صاحب قرآن موفق به اتمام آن شدم.

من اعتراف بقصور و نارسائی خود را در این مقال تکرار میکنم اما معتقدم این هدف، هدف مفیدی است و امیدوارم آیندگان در رفع نقایص یا جابجا کردن آیات و گذاردن آنها بجای مناسبتر اقدام کنند (در ضمن پا کنویس این تفسیر بر ترجمه معروف بتفصیل القرآن تألیف ژول لایوم فرانسوی که محمد فؤاد عبدالباقی مصری آنرا به عربی و آقای کیکاوس ملک منصور بفارسی ترجمه کرده اند برخوردارم با تقدیر از زحمات ایشان باید تصدیق کرد که طبقه بندی مذکور کلی است و طبقه بندی فعلی مزایائی دارد که خود گویای آن است) این در واقع منتخب آیات قرآن کریم است که از آوردن آیات مکرر (در موارد بسیار کمی مانند بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ در اوایل سور - یا تکرار قَبَائِيْ الْاٰءِ رَبِّكُمْا تُكَذِّبَانِ در سوره رحمن) خودداری شده ولی در بعض موارد که يك آیه شامل معانی مختلفه بوده در فصول مناسب با عدد بآن اشاره و در دو یا چندجا آورده شده است. آیات مشكله و حروف رمز (مفاتیح سور) که در صدر چند سوره از قرآن مجید آمده طبق استنباط بعضی از مفسرین در بحث جدا گانه مذکور افتاده است - در عن حال از تأویلات و تعبیراتی که مفسرین بزعم خود نسبت ب بعضی از آیات نموده اند پیروی نشده و بظاهر معنی آیات اکتفاء بعمل آمده و اغلب از جمع و افراد و از منته افعال و گریز از مفرد بجمع و حاضر بغایب تا جائیکه عبارت فارسی را سست و نازیبا نسازد پیروی شده است - در يك فصل چند مطلب که با هم نزدیکی و سنخیت

داشته اند جمع شده و راجع بانبياء آنچه مفصلتر بوده مانند موسی یا نوح در يك فصل مستقل گذاشته و یاد در فصل داستانهای قرآن ذکر شده است - اما عیسی و ابراهیم و سایر انبیاء که ذکر آنان در قرآن مختصر بوده مجموعاً در يك فصل جمع آوری گردیده و بهر حال بترتیب سور قرآن در این فصول وارد شده است.

کتاب بزرگ آسمانی قطع نظر از فصاحتی که دارد از حیث اداء مطالب اعم از مسائل تبلیغاتی و استراتژیکی و روح داستانرایی بدرجهای عالی است که هر کس در نکات باریک آن غور کند بیشک اعتراف خواهد کرد که زائیده فکر بشر نبوده و قطعاً از جانب خدای متعال وحی و نازل شده است.

جریان طوفان نوح در سوره هود - مناجات ابراهیم در سوره های ابراهیم و شعراء - مناظر ظهور قیامت و مناظره بهشتیان و دوزخیان در سوره اعراف - ابراهیم - طه - حج - نور - طور - رحمن و واقعه - مطالب تبلیغاتی و اصول لشکر کشی در سوره های آل عمران - نساء - انفال و غیر آن - مکالمه مورچگان در مورد لشکر سلیمان و شخصیت او در سوره نمل - تحقیر مشرکین و بیان حال اصحاب کهف در سوره کهف - ریزه کاری و نشان دادن روحیه صاحبان باغی که دور از نظر مستمندان میخواهند میوه باغ خود را بچینند در سوره قلم - حمله و عصبانیت موسی با هرون و تسکین روحی او بعد از شدت در سوره اعراف - سرگذشت موسی در سوره قصص - حلاجی و ابطال استدلالات مشرکین در سوره طور و نجم و هزاران نمونه دیگر دلیل قطعی است بر اینکه این کتاب ماخته بشر نیست و قطعاً کتابی است آسمانی که ملاحظه آن مخصوصاً با ترتیب فعلی برای تمام مسلمانان بالاخص مردم غیر عرب ضروری است .

در ثواب این عمل روح پدرم را که عاشق قرآن بود شریک خود میسازم .
یا رب دل من آینه طلعت تست سر دفتر من کتاب پر حشمت تست
مستغیم از غیر تو چون در دوسرای سرمایه من خزانه رحمت تست
آبان ۳۹ - تهران - خلیل الله صبری